

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Собакаря Андрія Олексійовича на дисертацію Козачок Ірини Ярославівни «Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Україна як член Міжнародної організації цивільної авіації взяла на себе зобов'язання щодо створення умов безпеки для суспільства, захисту інтересів під час провадження діяльності в галузі цивільної авіації та використання повітряного простору України. Забезпечення безпеки цивільної авіації є складним комплексним процесом, до якого належить і забезпечення безпеки польотів.

Незважаючи на те, що авіація знаходиться на вістрі науково-технічного прогресу, проблема забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті не лише не зменшується, а й набуває все більшої соціальної гостроти. Це зумовлено тим, що авіаційний транспорт є одним із найбільш уразливих транспортних засобів і може становити значну загрозу для населення. Порушення правил безпеки польотів здатні призвести до великих людських жертв, руйнувань, завдати шкоди життєво важливим, стратегічним або особливо небезпечним об'єктам, дезорганізувати їх роботу, викликати паніку серед населення, завдати значних матеріальних збитків тощо.

Разом з тим, з огляду на адаптацію вітчизняного законодавства до європейських стандартів, потребує подальшого удосконалення законодавче забезпечення діяльності авіаційного транспорту, в тому числі, спрямованого на забезпечення безпеки авіації та безпеки польотів як її складової.

Актуальності дослідженню додає й той факт, що на сьогодні в діючому законодавстві України та в юридичній науковій літературі відсутнє єдине

загальновизнане визначення безпеки польотів.

Вказане визначає необхідність проведення комплексного дослідження адміністративно-правових засад забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті, виявлення їх недоліків та суперечностей з метою удосконалення правотворчої та правозастосовної діяльності в зазначеній сфері.

Виходячи з цього, дисертаційна робота Козачок І.Я., присвячена вирішенню наукового завдання, що полягає у визначенні сутності та змісту адміністративно-правових засад забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті та розробленні пропозицій щодо подальшого їх удосконалення, є актуальною і значимою для науки і практики.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Належний ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлено використанням значного обсягу теоретичних і нормативних джерел, емпіричних матеріалів. Узагальнений в роботі теоретичний та нормативний матеріал аналізується з використанням виваженого методологічного апарату. Методологічною основою дослідження стали сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання.

В роботі вдало використані такі методи пізнання як: діалектичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, системний, метод прогнозування, синтезу, аналізу тощо. Їх застосування визначило логічну побудову дисертації та дозволило послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і задачі, поставлені на початку дослідження. Задачі сформульовані відповідно до мети та зумовлені об'єктом і предметом дослідження.

Структура роботи сприяє досягненню поставленої мети та виконанню поставлених задач. Достовірність і обґрунтованість результатів дисертації підтверджується використанням результатів досліджень провідних науковців із загальної теорії права, інформаційного, адміністративного, цивільного та інших галузей права, що дало змогу автору всебічно розглянути особливості адміністративно-правових засад забезпечення безпеки польотів на авіаційному

транспорті. При виконанні дисертації опрацьовано достатню кількість наукових та нормативних джерел (171 найменування).

Винесені на захист положення характеризують роботу як комплексне монографічне дисертаційне дослідження, яке виконане здобувачкою особисто.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна результатів наукового дослідження, наукових оцінок, пропозицій і рекомендацій, теоретичних узагальнень та висновків, які складають основний зміст дисертації Козачок І.Я., значною мірою зумовлюється актуальністю дослідження та обраним напрямом і полягає в тому, що представлена дисертація є одним з перших у вітчизняній юридичній науці комплексним науковим дослідженням сутності адміністративно-правового забезпечення безпеки польотів з урахуванням позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду в сучасних умовах. У дисертаційному дослідженні відображається авторська позиція щодо розв'язання конкретних правових проблем, пов'язаних з визначенням сутності та змісту адміністративно-правових засад забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті.

У дисертації висунуто низку положень, нових для теорії та важливих для юридичної практики, з яких на особливу увагу заслуговують наступні:

– проаналізовано доктринальні та нормативні підходи до визначення поняття «безпека польотів», визначено суть даного правового явища та межі адміністративно-правового регулювання. Дисертанткою визначено рівень та особливості наукової розробленості проблеми формування належного правового забезпечення у галузі безпеки польотів в умовах закритих державно-політичних та відкритих економічних систем. При цьому автор приходить до висновку про залежність державно-правового регулювання забезпечення безпеки польотів від стану технічних умов та технічного рівня авіації в цілому (с. 18-38).

– визначено систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення безпеки польотів в Україні. Слід погодитися з висловленими здобувачкою сумнівами з приводу ефективності здійснення Державною авіаційною службою

України функції щодо забезпечення безпеки польотів у зв'язку із залежністю від Міністерства інфраструктури України (с. 41-42). Заслугує на увагу висловлена в контексті аналізу понять «авіаційний персонал» та «екіпаж повітряного судна» позиція автора щодо необхідності розмежування понять «допуск до авіаційної діяльності» та «допуск до забезпечення та виконання польотів», перше з яких є ширшим і охоплює друге (с. 45).

– окреслено необхідність прийняття нової Державної програми з безпеки польотів України, що зумовлено, зокрема, прийняттям нового 19 Додатку до Чиказької конвенції, який включив в себе положення, що стосуються безпеки, прийнятих раніше в Додатках 1, 6, 8 11, 13 та 14. При цьому автор акцентує увагу на удосконаленні нормативно-правової основи Державної програми з безпеки польотів: актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади, в яких має бути конкретизовано, зокрема, правове поле діяльності суб'єктів, які забезпечують безпеку польотів, в першу чергу, на думку дисертантки, шляхом конкретизації понять «екіпаж» та «обслуговуючий персонал», їх прав і обов'язків, характеру відповідальності, приведення до світових стандартів норми робочого часу та відпочинку (с. 57).

– охарактеризовано методи адміністративно-правового регулювання забезпечення безпеки польотів. Автор доводить, що найефективнішим методом у сфері забезпечення безпеки польотів є адміністративний примус, який включає заходи попередження, припинення та відповідальність (с. 59). При цьому здобувачка слушно вказує на особливу роль з-поміж зазначених попереджувальних заходів, усунення шкідливих наслідків, зниження рівня аварійності й травматизму в зазначеній сфері.

– здійснено порівняльно-правовий аналіз Кодексу України про адміністративні правопорушення та відповідних законодавчих актів зарубіжних країн щодо визначення адміністративної відповідальності в сфері безпеки польотів. Дисертанткою обґрунтовується необхідність доповнення чинного законодавства нормами, які стосуються правил поведіння на борту літака,

перевезення заборонених предметів тощо. Висловлюється також думка щодо необхідності розмежування понять «адміністративно-протиправні дії, що посягають на безпеку цивільної авіації» та «адміністративно-протиправні дії, що посягають на безпеку польотів» (с. 110).

– запропоновано шляхи удосконалення законодавства України в сфері адміністративно-правового забезпечення безпеки польотів та його гармонізації з правом Європейського Союзу. В числі таких здобувачка визначає: потребу встановлення ролі держави як суб'єкта національного й міжнародного повітряного права, як суб'єкта, на якого покладено функцію формування й забезпечення дотримання усіма іншими суб'єктами національного й міжнародного правопорядку (с. 158); розробку та прийняття, на основі досвіду європейських та інших економічно розвинених і стабільних світових держав, нормативно-правових актів, якими визначаються сфера та порядок державного регулювання діяльності адміністративних інституцій, природних монополій в авіаційній галузі, системи нагляду за безпекою діяльності вітчизняних авіакомпаній в Україні та поза її межами на основі стандартів ЄС тощо (с. 159); вступ України до Об'єднаних авіаційних влад Європи (JAA), що дасть можливість проводити сертифікацію авіаційної техніки вітчизняного виробництва за європейськими стандартами сертифікації, а в подальшому – гармонізувати національне законодавство із законодавством Європейського Союзу в сфері виробництва, експорту-імпорту та використання продукції авіаційного призначення (с. 160) та ін.

Висновки, пропозиції і рекомендації, що характеризуються науковою новизною або практичною значущістю, достатньо повно і точно окреслені у вступі роботи, відображені в розділах її основної частини та висновках.

Наукове та практичне значення роботи. Аналіз змісту роботи свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження. Структура і зміст роботи свідчать про цілеспрямованість та комплексний характер дослідження. Це дало можливість автору дійти

результатів і обґрунтувати низку нових положень, які мають важливе значення для науки адміністративного права та практики.

Зокрема, положення, висновки і пропозиції проведеного дослідження розширюють і поглиблюють існуючі уявлення про сутність адміністративно-правового забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті, відображає авторську позицію у розв'язанні конкретних правових проблем в означеній сфері.

Дисертація характеризується як науковою, так і практичною значущістю. Основні висновки та рекомендації, запропоновані у роботі можуть бути використані: при розробці нових та вдосконалення чинних нормативно-правових актів, які регулюють організацію повітряного руху; при реалізації правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки польотів; для проведення подальших досліджень проблем забезпечення безпеки польотів; при викладанні дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», спеціальних навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах та закладах підвищення кваліфікації льотного складу, а також при підготовці лекцій, підручників та навчальних посібників.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно викладено у шістьох статтях, з яких п'ять опубліковано у фахових виданнях України, одна у зарубіжному науковому виданні, а також у тезах чотирьох доповідей на науково-практичних конференціях.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Визнаючи загалом високий теоретичний рівень роботи Козачок І.Я., її велике практичне значення, слід відзначити, що це не виключає можливостей критичного підходу до окремих позицій автора, дозволяє висловити деякі

міркування та зауваження, зокрема:

1. На стор. 73 дисертації здобувачка вказує на важливість використання в адміністративно-правовому забезпеченні безпеки польотів в Україні методу адміністративного договору. З цього приводу зазначимо: 1) віднесення адміністративного договору до методів адміністративно-правового забезпечення безпеки польотів є помилковим, оскільки в теорії адміністративного права даний інститут розглядається як форма управлінської діяльності; 2) викликає сумнів сама можливість використання адміністративного договору в такій інтерпретації, оскільки діяльність у галузі авіації та використання повітряного простору чітко регламентована міжнародними договорами України, Повітряним кодексом України та іншими актами повітряного законодавства України, положення яких поширюються на всіх фізичних та юридичних осіб незалежно від форми власності та відомчої підпорядкованості.

2. Досліджуючи особливості адміністративної відповідальності за правопорушення на повітряному транспорті, дисертантка зазначає, що адміністративні стягнення за окремі правопорушення у цій галузі має право накладати широке коло уповноважених на те суб'єктів, в числі яких, крім суддів та посадових осіб органів повітряного транспорту, називає посадових осіб органів внутрішніх справ, органів державного пожежного нагляду (стор. 111). Дане твердження не відповідає дійсності, адже відповідно до ст. ст. 221 та 228 КУпАП розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення за правопорушення вчинені в означеній сфері мають право лише судді та центральний орган виконавчої влади з питань цивільної авіації в особі керівника цього органу та його заступників, державних інспекторів, уповноважених на проведення перевірок посадових осіб центрального органу виконавчої влади з питань цивільної авіації, керівників аеропортів, начальників служб авіаційної безпеки аеропортів та їх заступників.

3. Здійснюючи аналіз законодавства України у сфері забезпечення безпеки польотів автор зазначає, що поряд із кодифікованими актами, в Україні

також було прийнято ряд підзаконних нормативно-правових актів, одним з яких є Методичні рекомендації з впровадження систем управління безпекою польотів (стор. 142). Вважаємо недоречним та безпідставним надання такому документу статусу нормативно-правового акту, оскільки він містить мінімальний перелік рекомендацій щодо впровадження систем управління безпекою польотів та не встановлює правових норм.

4. На стор. 192, говорячи про формування відповідального ставлення авіапрацівників до проблеми забезпечення безпеки льотної діяльності та ефективності адміністративної відповідальності, автор зазначає, що особливої уваги, в числі інших, потребує рівень розробки стандартизації льотної діяльності, оскільки він визначає рівень надійності функціонування всієї повітряно-транспортної системи держави в цілому. При цьому до складових системи стандартизації відносить законодавство про адміністративні правопорушення. Вважаємо висловлену тезу спірною і такою, що потребує додаткової аргументації під час захисту.

5. Окремі положення дисертації вважаємо такими, що виходять за межі як предмета дослідження, так і наукової спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Зокрема, це стосується питань страхування членів екіпажу повітряного судна (стор. 51-54), робочого часу і часу відпочинку (стор. 55-56), охорони навколишнього середовища тощо.

Висловлені зауваження стосуються переважно спірних, дискусійних питань, певної незавершеності чи неповноти розгляду окремих питань теми дисертації, є передумовою дискусії в ході захисту, не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної Козачок І.Я. дисертаційної роботи та не знижують її достатній науково-теоретичний рівень й практичну значущість.

ВИСНОВОК

Дисертація є самостійним доробком автора, посилання на наукові праці оформлені належно. Наукові статті, які опубліковані за темою дисертаційного

дослідження у фахових виданнях, свідчать про якість проведеної роботи, базуються на особистих поглядах та результатах праці дисертанта.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті» виконане на належному науковому рівні, повністю відповідає за своїм змістом, теоретичним рівнем, науковою обґрунтованістю, новизною та оформленням вимогам п.п. 9 і 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, а її автор Козачок Ірина Ярославівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

**Професор кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ МВС України
доктор юридичних наук, професор**

А.О. Собакарь

Підпис Собакарь А.О.
ЗАСВІДЧУЮ
старший інспектор
відділу кадрового забезпечення
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Мозовська О.М. Лозько